

การเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
โดยโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม
Enhancement of Career Maturity among High School Students
Through Career Group Counseling Program

สุมาลี ขำอิน¹, พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์² และ วิไลลักษณ์ ลังกา³

Sumalee Kham-in¹, Patcharaporn Srisawat² and Wilailak Langka³

^{1,2}สาขาจิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³สาขาการวัด ประเมินและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^{1,2}Doctor's degree in Guidance Psychology, Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

³Department of Educational Measurement, Evaluation, and Research, Faculty of Education,
Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author E-mail: ¹sumalee.kh@ku.th

Retrieved: June 20, 2024; Revised: August 20, 2024; Accepted: August 21, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะการติดตามผล 3) เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะการติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 16 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยพิจารณาจากคะแนนแบบวัดวุฒิภาวะทางอาชีพที่มีคะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 32 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .95 และโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวนวัดซ้ำแบบทางเดียว และการวิเคราะห์ความแปรปรวนวัดซ้ำแบบสองทางเป็นการเปรียบเทียบรายคู่ ผลการวิจัยพบว่า 1) โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที รวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง คลอบคลุมองค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจ และข้อมูลของโลกรการทำงาน โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม จำนวน 6 ทฤษฎี ร่วมกับการใช้แบบจำลองการคิด (CIP Model) และเทคนิคการตั้งเป้าหมายแบบ SMART 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่าก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพหลังการทดลอง และติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าการจัดโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มสามารถเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพได้แต่ควร ครอบคลุมความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะพื้นฐานของการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดความถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม; โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม; วุฒิภาวะทางอาชีพ; นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The purposes of this research are as follows: (1) to develop a career group counseling program to enhance career maturity, (2) to compare the career maturity experiment group before the experiment, after the experiment, and follow-up, and (3) to compare the career maturity of experimental and control groups before the experiment, after the experiment, and follow-up. The participants consisted of 16 high school students, purposively selected who scored below the 25th percentile, divided into eight participants in the experimental groups and eight in the control group. The instruments used in the research were a career maturity inventory with 32 items with a reliability value of .95 and a career group counseling program to enhance the career maturity of high school students. Statistics used in data analysis include mean, Repeated measures ANOVA and pairwise comparisons. The research results can be summarized as follows: (1) the career group counseling program the researcher created the program twice a week, 60-90 minutes per time, totaling ten sessions. It covered the components of career planning, career exploration, decision-making, and world of work information by applying six theories of group counseling along with the Cognitive Processing Model (CIP Model) and SMART goal-setting techniques; (2) the experimental group that received the career group counseling program had higher significant differences at the .05 in career maturity before the experiment, after the experiment, and follow-up; and (3) the experimental group that received a career group counseling program after the experiment and follow-up were significantly higher the control group at a level of .05. From the research results, the researcher suggests that group career counseling programs can enhance career maturity, but they should have knowledge, understanding, and basic skills in group career counseling to create accuracy and maximum efficiency.

Keywords: Group Counseling; Career Group Counseling Program; Career Maturity; High School Students

บทนำ

วุฒิภาวะทางอาชีพ (Career maturity) เป็นความพร้อมในการตัดสินใจเลือกอาชีพซึ่งประกอบไปด้วยความพร้อมด้านเจตคติและความคิด ที่มีต่อการวางแผนโครงการเลือกอาชีพ โดยการสำรวจตนเอง สำรวจอาชีพ และใช้ทักษะการคิดในการวางแผนตั้งเป้าหมายและดำเนินการสู่เป้าหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2558) นักเรียนหลายคนอาจมีปัญหาในการตัดสินใจด้านอาชีพที่เหมาะสมหากขาดวุฒิภาวะทางอาชีพ นักเรียนเหล่านี้ต้องพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อความคาดหวังในอาชีพและการวางแผน เรียนรู้วิธีมีความพอเพียงและสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและเรียนรู้วิธีตัดสินใจด้านอาชีพ (Niles & Harris-Bowlsbey, 2009) ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ Super ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ (Sharf, 2013) คือ การวางแผนทางอาชีพ (Career planning) การสำรวจอาชีพ (Career exploration) การตัดสินใจ (Decision Making) ข้อมูลของโลกการทำงาน (World of Work information) และความรู้ของกลุ่มอาชีพ (Knowledge of the Preferred Occupation Group) แต่ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบมาพัฒนาโปรแกรมวุฒิภาวะทางอาชีพ จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ การวางแผนอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจ และข้อมูลของโลกการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ

ไคร์ท นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2555) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของวุฒิภาวะทางอาชีพมีกระบวนการเลือกอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะคิดในการเลือกอาชีพและความสามารถในการเลือกอาชีพ ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบการวางแผนอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจ และข้อมูลของโลกการทำงาน (Barch, 2011) ดังนั้นในการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพในครั้งนี้มี 4 องค์ประกอบ คือ การวางแผนอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจ และข้อมูลของโลกการทำงาน

การเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นระดับที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นระดับสูงสุดของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนต้องวางแผนในการตัดสินใจเลือกคณะและสถาบันอุดมศึกษาในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา อาชีพในอนาคตและวางแผนการเลือกอาชีพให้ตรงกับความถนัด ความสามารถ ความชอบ ความสนใจ สติปัญญา ภูมิหลังตนเองและวิเคราะห์ตนเองได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาอาชีพ เป็นช่วงของการสำรวจอาชีพและเลือกอาชีพ อายุ 15-24 ปี แผนพัฒนาการแนะแนวและแผนกิจกรรมแนะแนว ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2565 ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งให้ความสำคัญนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นช่วงวัยที่มีความชัดเจนในการเลือกเส้นทางการศึกษาและการประกอบอาชีพควบคู่กับการเตรียมพร้อมเข้าสู่ผู้ใหญ่ออนต้น การให้ความช่วยเหลือกับนักเรียนจึงเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเต็มเต็มความพร้อมในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นและเตรียมเข้าสู่การประกอบอาชีพ (Career Preparation) ตามสาขาอาชีพที่ตนถนัด สนับสนุนนักเรียนได้น้าความรู้ ความถนัดสู่การพัฒนาทักษะอาชีพและปรับตัวเข้ากับอาชีพ (Career Assimilation) ในสถานการณ์จริง โดยมีแผนการเรียนรู้ กิจกรรมแนะแนว รวมไปถึงการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลและกลุ่ม ที่มีจุดเน้นและเป้าหมายที่ชัดเจนครอบคลุมทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งแนวทางในการพัฒนาวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีหลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการใช้กิจกรรมกลุ่ม การแนะแนวกลุ่ม และการให้คำปรึกษาทั้งรายบุคคลและกลุ่ม ล้วนแล้วแต่เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพทั้งสิ้น ซึ่งการให้คำปรึกษาทางอาชีพนับได้ว่าเป็นวิธีการที่มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพได้ดี ชังเกอร์ (Zunker, 1990) กล่าวถึงความหมายของการให้คำปรึกษาทางอาชีพ คือ กิจกรรมการให้คำปรึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกทางอาชีพตลอดช่วงอายุ โดยกระบวนการให้คำปรึกษาต้องคำนึงถึงความต้องการแต่ละคน สอดคล้องกับ เจษฎา อังกาบศรี (2554) สรุปการให้คำปรึกษาทางอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลด้านอาชีพ โดยการมุ่งค้นหาความสอดคล้องระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อม และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในกระบวนการด้านความคิด ความรู้สึก และนำไปสู่พฤติกรรมเพื่อเข้าใจโลกของอาชีพและบริบทต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะนักเรียนจะต้องมีการเตรียมตัวในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา อีกทั้งนักเรียนยังต้องการข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อการเลือกอาชีพของตนเองได้ตรงกับความสามารถ ความถนัด และความชอบของตนเองในการประกอบอาชีพ เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและดำเนินการทดลองโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม เพื่อเป็นการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและภายหลังการทดลองผู้วิจัยได้มีการติดตามผล ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งจะเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะการติดตามผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพ
3. เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง จำนวน 630 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ตัวแทนประชากรคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 16 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพที่มีคะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา มีความสนใจและความสะดวกในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มได้ครบและสม่ำเสมอโดยวิธีจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ โมเดลการให้คำปรึกษาทางอาชีพ เทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อเลือกใช้ในการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพในแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นผู้วิจัยประยุกต์ขั้นตอนการให้คำปรึกษาทางอาชีพจากขั้นตอนโมเดลการให้คำปรึกษาทางอาชีพและขั้นตอนการให้คำปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยเลือกแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพมาประยุกต์ใช้ในการสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มทางอาชีพ เพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพในแต่ละองค์ประกอบ

1.2 ผู้วิจัยหาคุณภาพของเครื่องมือโดยนำโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จากนั้นผู้วิจัยนำโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม เกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการ

เนื้อหา การประเมินผล และระยะเวลา หลังจากนั้นจึงนำโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพมาทำการปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบวัดวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จำนวน 3 ท่าน และเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางการวัดผล จำนวน 2 ท่าน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.6- 1.00 ซึ่งทุกข้อรายการผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และมีค่าความสอดคล้องภายในที่ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95 เป็นแบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงปานกลาง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด ข้อคำถามมีทั้งข้อคำถามทางบวกและข้อคำถามทางลบ การให้คะแนนข้อคำถามทางบวก ให้คะแนน 5 คะแนน สำหรับคำตอบจริงมากที่สุด ถึง 1 คะแนนสำหรับคำตอบจริงน้อยที่สุด ส่วนข้อคำถามทางลบให้คะแนน 5 คะแนนสำหรับคำตอบจริงน้อยที่สุด ถึง 1 คะแนนสำหรับคำตอบจริงมากที่สุด คิดคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพโดยรวมคะแนนจากแบบวัดวุฒิภาวะทางอาชีพ เป็นคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนที่ได้คะแนนรวมสูงแสดงถึงการมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า ได้ข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่สำหรับโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม

2. ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 16 คน จากนั้นจึงทำการสุ่มเข้ากลุ่ม เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 8 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 8 คน โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมโปรแกรม รายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ ระยะเวลาของการให้คำปรึกษาในแต่ละครั้ง และจำนวนครั้งของการให้คำปรึกษา โดยสมัครใจและชี้แจงว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องบอกเหตุผลและไม่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาใด ๆ เพื่อเป็นการแสดงถึงพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ด้วยการนำโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้กับสมาชิกกลุ่มทดลอง จัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที รวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง คลอบคลุมองค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจ และข้อมูลของโลกการทำงาน โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม จำนวน 6 ทฤษฎี ร่วมกับการใช้แบบจำลองการคิด (CIP Model) และเทคนิคการตั้งเป้าหมายแบบ SMART หลังจากการดำเนินการทดลองสิ้นสุดลงแล้วจึงให้สมาชิกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดวุฒิภาวะทางอาชีพอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำไปเป็นคะแนนหลังการทดลอง

4. ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากแบบวัดวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และการติดตามผล มาวิเคราะห์ สรุปผล และอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และการติดตามผล ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนวัดซ้ำแบบทางเดียว (One-way Repeated-measures ANOVA)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และการติดตามผล ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนวัดซ้ำแบบสองทาง (Two-way Repeated-measures ANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัย พบว่า การสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายครอบคลุมทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจ และข้อมูลของโลกการทำงาน มีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ได้แก่ ทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person centered Group Counseling) ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบภวนิยม (Existential Group counseling) ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบมุ่งเน้นคำตอบ (Solution focused counseling theory) ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริง (Reality Group counseling) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาทางอาชีพโดยใช้เทคนิคแผนภูมิอาชีพ (Career Genogram) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) โดยใช้การเรียนรู้โดยการสังเกต แบบจำลองการคิด Cognitive Information Processing (CIP) Model และเทคนิคการตั้งเป้าหมายแบบ SMART โดยให้คำปรึกษาสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 ครั้ง ในแต่ละครั้งประกอบไปด้วย ขั้นตอนเริ่มต้น ขั้นตอนดำเนินการและขั้นตอนยุติการให้คำปรึกษา ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการให้คำปรึกษาทุกครั้ง และไม่มีผู้ช่วยในการให้คำปรึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ครั้งที่	เรื่อง/องค์ประกอบ	วัตถุประสงค์	เทคนิค/ทฤษฎีการให้คำปรึกษา
1	การสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกกลุ่มและสมาชิกกลุ่มกับสมาชิกกลุ่ม 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทราบถึงวัตถุประสงค์ ข้อตกลง ระยะเวลา สถานที่ ในการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม 3. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม 4. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้สำรวจจินตนาการอาชีพของตนเอง 5. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้รู้ถึงภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	1. เทคนิคการบอกชื่อ รอบวง 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง - การฟังอย่างใส่ใจ - การเงียบ - การสะท้อนความรู้สึก - การยอมรับทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข - การฟังอย่างเห็นอกเห็นใจ 3. ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบภวนิยม - การค้นหาความหมายของชีวิต
2	การวางแผนอาชีพ :	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทบทวนความรู้และความเข้าใจในอาชีพที่ตนเองสนใจได้อย่างชัดเจน	ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบมุ่งเน้นคำตอบ

ครั้งที่	เรื่อง/องค์ประกอบ	วัตถุประสงค์	เทคนิค/ทฤษฎีการให้คำปรึกษา
	ความเข้าใจและตระหนักในอาชีพที่ตนเองสนใจ	2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความตระหนักในการวางแผนอาชีพที่ตนเองสนใจได้อย่างชัดเจน 3. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มกำหนดเป้าหมายของการวางแผนอาชีพได้อย่างชัดเจน 4. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มบอกวิธีดำเนินการตามเป้าหมายของการวางแผนอาชีพให้ประสบความสำเร็จ	- คำถามจัดระดับ
3	การวางแผนอาชีพ:วิธีการในการวางแผนอาชีพ	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้เปิดเผยประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก และอุปสรรคที่เกี่ยวกับอาชีพที่สนใจ 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้สำรวจความต้องการของตนเอง และสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองผ่านหลักการ WDEP โดยศึกษาข้อมูลสภาพการทำงาน ค่าตอบแทน แนวโน้มเกี่ยวกับงานและการสมัครงาน 3. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มนำแผน WDEP มาวางแผนอาชีพตามความต้องการของตนเอง 3 ระยะ	ทฤษฎีการให้คำปรึกษา กลุ่มแบบเผชิญความจริง - ระบบ “WDEP” (Wants Doing, Evaluation, Planning) - การเปิดเผยตนเอง - การตั้งเป้าหมาย
4	การสำรวจอาชีพ : แหล่งทรัพยากรบุคคล	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มหารูปแบบของสถานะทางอาชีพ ความต้องการด้านการศึกษา ความมุ่งมั่นในการเข้าสู่อาชีพ และบทบาททางเพศ 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีวิธีการเก็บข้อมูลอาชีพจากแหล่งทรัพยากร เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง	ทฤษฎีการให้คำปรึกษาทางอาชีพ โดยใช้เทคนิคแผนภูมิอาชีพ
5	การสำรวจอาชีพ : แหล่งทรัพยากรต่าง ๆ	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความเต็มใจที่จะสำรวจหาข้อมูลพื้นฐานในอาชีพที่ตนเองสนใจ 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีวิธีการเก็บข้อมูลอาชีพจากแหล่งทรัพยากร เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน ครู ที่ปรึกษา รวมไปถึง หนังสือ และสื่อสังคมออนไลน์	1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม โดยใช้การเรียนรู้โดยการสังเกต 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบมุ่งเน้นคำตอบ - การใช้คำถามปฎิหาริย์
6	การตัดสินใจ : ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางอาชีพ	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีวิธีการในการคิดตัดสินใจโดยใช้ความรู้ในตนเองและความรู้ในอาชีพที่ตนเองสนใจได้ 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทบทวนสภาพความเป็นจริงของตนเองโดยการวิเคราะห์ความสนใจและความถนัดของตนเองเพื่อประกอบการตัดสินใจ	แบบจำลองการคิด Cognitive Information Processing (CIP) Model
7	การตัดสินใจ : การตัดสินใจในอาชีพของตนเอง	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีวิธีการในการคิดตัดสินใจโดยใช้ทักษะการประมวลผลข้อมูลและทักษะการปฏิบัติในอาชีพที่ตนเองสนใจได้ 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มวิเคราะห์ทางเลือกของอาชีพและสามารถจัดลำดับทางอาชีพที่สนใจได้	แบบจำลองการคิด Cognitive Information Processing (CIP) Model
8	ข้อมูลจากโลกการทำงาน: ลักษณะงานในตำแหน่ง	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีวิธีการศึกษาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจบทบาทหน้าที่ การเข้าสู่อาชีพ และความก้าวหน้าในอาชีพที่ตนเองสนใจ	ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง - การฟังอย่างใส่ใจ - การเจียบ - การสะท้อนความรู้สึก

ครั้งที่	เรื่อง/องค์ประกอบ	วัตถุประสงค์	เทคนิค/ทฤษฎีการให้คำปรึกษา
			- การยอมรับทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข - การฟังอย่างเห็นอกเห็นใจ
9	ข้อมูลจากโลกการทำงาน: วางแผนทางการเรียนเพื่อเข้าสู่อาชีพ	1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้กำหนดเป้าหมายทางอาชีพ 2. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีการวางแผนทางการเรียนเพื่อเข้าสู่อาชีพที่ตนเองตัดสินใจ	1. เทคนิคการตั้งเป้าหมายแบบ SMART 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง - การฟังอย่างใส่ใจ
10	การเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และยุติกกลุ่ม	1. เพื่อสรุปการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม ในการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง - การฟังอย่างใส่ใจ - การเรียบ - การสะท้อนความรู้สึก - การยอมรับทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข - การฟังอย่างเห็นอกเห็นใจ - การสรุป

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะการติดตามผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่าก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ระยะติดตามผล	
		M	SD	M	SD	M	SD
CP	กลุ่มทดลอง	2.78	0.06	4.38	0.13	4.33	0.11
	กลุ่มควบคุม	3.03	0.07	3.27	0.10	3.42	0.12
CE	กลุ่มทดลอง	2.88	0.10	4.16	0.13	4.28	0.09
	กลุ่มควบคุม	3.03	0.07	3.27	0.10	3.30	0.10
DM	กลุ่มทดลอง	2.97	0.13	4.34	0.10	4.20	0.16
	กลุ่มควบคุม	3.09	0.12	3.52	0.15	3.52	0.12
WW	กลุ่มทดลอง	2.83	0.14	4.27	0.08	4.30	0.12
	กลุ่มควบคุม	2.81	0.10	3.34	0.11	3.36	0.07
โดยรวม	กลุ่มทดลอง	2.86	0.05	4.29	0.10	4.28	0.11
	กลุ่มควบคุม	2.99	0.04	3.35	0.06	3.40	0.06

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า วุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 และ 2.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.05 และ 0.04 ตามลำดับ ระยะหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และ 3.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 และ 0.06 ตามลำดับ และระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.11 และ 0.06 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรวมของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล การใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพ (n=8)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระยะเวลาก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล	10.72	2	5.36	210.59*	0.00
ความคลาดเคลื่อน	0.36	12	0.03		
Mauchly's W= 0.51 $\chi^2=4.06$ df=2 p= 0.13					

*p<.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยรวม ในระยะเวลาก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลการทดลอง ของกลุ่มทดลอง พบว่า ผลต่างของค่าเฉลี่ยแปรปรวนในการวัดซ้ำวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเท่ากัน โดยค่า Mauchly's มีค่า 0.51 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.13 และการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรวม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลของกลุ่มทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพโดยรวม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F=210.59 df=2 p=0.00)

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยรวม ของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพ (n=8)

ตัวแปร	ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม ที่มาเปรียบเทียบ	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	p
วุฒิภาวะทาง	หลังทดลอง-ก่อนทดลอง	1.42*	0.00
อาชีพของ	ติดตามผล-ก่อนทดลอง	1.44*	0.00
นักเรียนระดับ	ติดตามผล-หลังการทดลอง	0.01	1.00
มัธยมศึกษาตอน			
ปลายโดยรวม			

* p< .05

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพหลังทดลองและก่อนการทดลอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง 1.42 คะแนน เช่นเดียวกับผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ติดตามผลและ

ก่อนการทดลองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง 1.44 คะแนน ขณะที่ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะติดตามผลกับหลังการทดลอง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีการคงอยู่ของพฤติกรรมวุฒิภาวะทางอาชีพ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพ หลังการทดลอง และติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะเวลาที่แตกต่างกัน ทำให้นักเรียนมีวุฒิภาวะทางอาชีพโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ยังพบว่า ระหว่างระยะเวลากับกลุ่มที่แตกต่างกัน ทำให้มีวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล (n=16)

ตัวแปร	ผลการให้คำปรึกษากลุ่ม ที่มาเปรียบเทียบ	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	p
วุฒิภาวะทาง	หลังทดลอง-ก่อนทดลอง	0.36	0.07
อาชีพของ	ติดตามผล-ก่อนทดลอง	0.41	0.00
นักเรียนระดับ	ติดตามผล-หลังการทดลอง	-0.05	0.12
มัธยมศึกษาตอน			
ปลายโดยรวม			

* $p < .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีวุฒิภาวะทางอาชีพหลังการทดลองและก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง 0.36 คะแนน เช่นเดียวกับผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนติดตามผลและก่อนการทดลองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง 0.41 คะแนน ขณะที่ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะติดตามผลกับหลังการทดลอง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

การเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลสรุปได้ดังนี้ การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยเน้นการให้คำปรึกษากลุ่ม การให้คำปรึกษาอาชีพ และการประยุกต์ใช้เทคนิคทางจิตวิทยา มาใช้ในการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มจำนวนทั้งสิ้น 10 ครั้ง โดยแต่ละครั้งใช้เวลา 60-90 ซึ่งการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มในแต่ละครั้งพิจารณาจำนวนองค์ประกอบที่ค้นพบจากการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทั้ง 4 องค์ประกอบ

ได้แก่ การวางแผนอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจ และข้อมูลของโลกการทำงาน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญในการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการดำเนินโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มมีขั้นตอนในการเริ่มต้นการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มด้วยการสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม และหลังจากนั้นจะเป็นดำเนินการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มในแต่ละครั้งตามองค์ประกอบที่ได้กำหนดไว้ และในแต่ละครั้งจะต้องมีการยุติการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม เพื่อสรุปประเด็นและสิ่งที่สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้จากการให้คำปรึกษากลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ คอเรีย (Corey, 2016) การให้คำปรึกษากลุ่มในขั้นแรกต้องมีการสร้างสัมพันธภาพเพื่อสร้างความคุ้นเคย และการกำหนดเป้าหมายในการเข้ากลุ่ม ต่อมาเป็นขั้นการดำเนินการ เป็นขั้นของการสำรวจปัญหากันภายในกลุ่ม และขั้นสุดท้ายเป็นขั้นยุติกลุ่ม เพื่อเป็นการสรุปจากการเข้ากลุ่ม ตลอดจนการประเมินผลและการติดตาม

สำหรับการพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 2 ครั้ง จำนวน 8 ครั้ง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาทางอาชีพ การให้คำปรึกษากลุ่ม รวมถึงเทคนิคทางจิตวิทยาเพื่อพิจารณาเลือกทฤษฎีและเทคนิคที่เหมาะสมในแต่ละหัวข้อตามองค์ประกอบวุฒิภาวะทางอาชีพ ดังนี้ 1) การวางแผนอาชีพ ผู้วิจัยนำเทคนิคคำถามจัดระดับของทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบมุ่งเน้นคำตอบที่ช่วยให้บุคคลจัดระดับของการตั้งเป้าหมายของการวางแผนทางอาชีพ และใช้เทคนิค WDEP ของทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริง ช่วยให้มีแนวทางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ความต้องการ ทิศทางการปฏิบัติ การประเมินตนเองและการวางแผน และเทคนิคการเปิดเผยตนเอง 2) การสำรวจอาชีพ ผู้วิจัยใช้เทคนิคแผนภูมิอาชีพ ของทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มทางอาชีพ เพื่อหารูปแบบของสถานะทางอาชีพ ใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม โดยใช้การเรียนรู้โดยการสังเกตโดยการสังเกตอาชีพในครอบครัว นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคคำถามปฏิกิริยาของทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบมุ่งเน้นคำตอบ โดยใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความปรารถนาและความต้องการในการแก้ปัญหา 3) การตัดสินใจ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มทางอาชีพ แบบจำลองการคิด Cognitive Information Processing (CIP) Model ซึ่งเป็นโมเดลการให้คำปรึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและอาชีพ มีกระบวนการตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติ นำมาวิเคราะห์ทางเลือกของอาชีพ และการจัดลำดับทางอาชีพที่สนใจ 4) ข้อมูลของโลกการทำงาน ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การฟังอย่างใส่ใจ การเจียบ การสะท้อนความรู้สึก การยอมรับทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข และการฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจ และมีเทคนิคการตั้งเป้าหมายแบบ SMART ประกอบไปด้วย ความชัดเจน สามารถวัดได้ มีวิธีที่จะทำให้สำเร็จได้ เป็นจริงได้ และ มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนเพื่อให้มีการวางแผนทางการเรียนเพื่อเข้าสู่อาชีพที่ตนเองตัดสินใจ นอกจากนี้การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ผ่านการตรวจหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 แสดงว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มในแต่ละครั้งมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543) ที่กล่าวว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องกับจะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้มีการนำแนวคิด เทคนิคและทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม การให้คำปรึกษาอาชีพ และเทคนิคต่าง ๆ ทางจิตวิทยาที่สอดคล้องในแต่ละองค์ประกอบวุฒิภาวะทางอาชีพเพื่อนำมากำหนดขั้นตอนของโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มใน

แต่ละครั้ง โดยกำหนดระยะเวลาที่สอดคล้องกับลักษณะของนักเรียน จำนวนที่เหมาะสม รูปแบบการให้คำปรึกษาที่แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกในการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิจัยข้อที่ 2 สามารถอธิบายได้ดังนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองที่ได้รับการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มมีวุฒิภาวะทางอาชีพก่อนการทดลอง หลังการทดลองและการติดตามผลมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยหลังการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพ ตามองค์ประกอบของวุฒิภาวะทางอาชีพ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนได้เรียนรู้เทคนิค และทฤษฎี ซึ่งสอดคล้องกับ ซูเปอร์ (Super, 1975 อ้างใน ลอ สมใจ, 2556) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาทางอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้พัฒนาการเข้าใจตนเองและการยอมรับรวมไปถึงการบูรณาการบุคลิกลักษณะของตนเองกับบทบาทในโลกของอาชีพ และเป็นการทดสอบตัวตนของตัวเองกับสภาพความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อมภายนอก เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจกับตนเองและสังคม และยังสอดคล้องกับ ภมรพรรณ ยุทธยาตร์ (2564) กล่าวว่า การใช้เทคนิค ทฤษฎีการให้คำปรึกษาจะต้องมีกรอบของความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมเป้าหมาย และวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ของการให้คำปรึกษากลุ่มให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ และลักษณะของสมาชิกกลุ่ม การใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มสามารถเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้

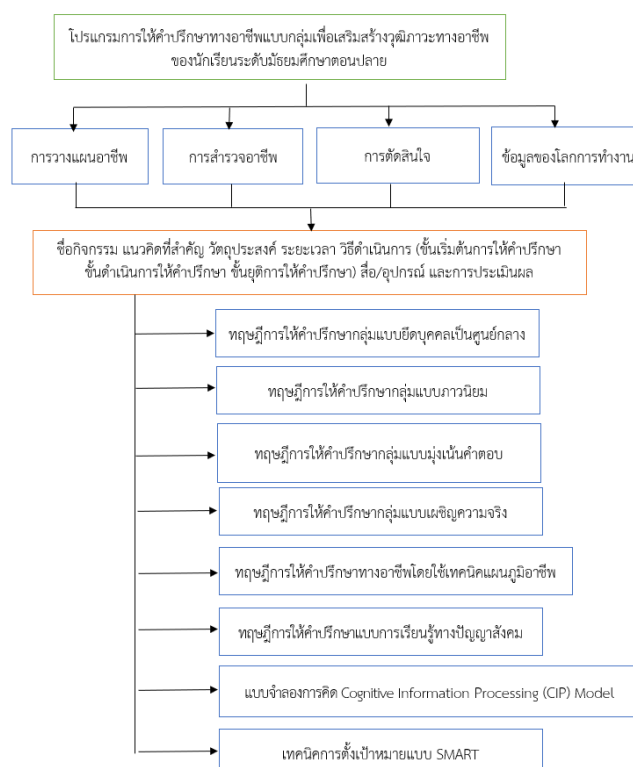
ผลการวิจัยข้อที่ 3 สามารถอธิบายได้ดังนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้รับการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มมีวุฒิภาวะทางอาชีพก่อนการทดลอง หลังการทดลองและการติดตามผลแตกต่างกัน พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มสามารถช่วยเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้เพิ่มขึ้น และทำให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มมีข้อดี ดังที่ Trotzer (2006) กล่าวว่าทำให้มีความปลอดภัยและอบอุ่น รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความมั่นใจในตนเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นภายนอกกลุ่ม มีพลังของกลุ่มเพื่อนสามารถแก้ไขปัญหาของตนเอง และทำให้สมาชิกกลุ่มปรับปรุงตนเองให้เหมาะสม และสอดคล้องกับ พัชรารวแสง (2546) ได้ศึกษาวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนและการพัฒนาวุฒิภาวะด้านอาชีพของนักเรียนโดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแบบของจอห์น โอ ไคร์ท์ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะด้านอาชีพหลังการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแบบของจอห์น โอ ไคร์ท์ สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ผล คือ ผู้นำกลุ่ม ซึ่งในการให้คำปรึกษากลุ่มทางอาชีพแบบกลุ่มครั้งนี้ ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม และนำเทคนิค แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการเตรียมตัวก่อนเริ่มการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มทุกครั้ง เพื่อเป็นการทบทวนวัตถุประสงค์ กระบวนการให้คำปรึกษา ตลอดจนเทคนิคในทฤษฎีต่าง ๆ และหลังจากการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเสร็จสิ้นทุกครั้งผู้วิจัยได้มีการจดบันทึกสำหรับผู้ให้คำปรึกษาทุกครั้ง ใน 4 หัวข้อ ได้แก่ ผลการตอบรับของกลุ่ม สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการให้คำปรึกษากลุ่ม ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ไข เพื่อนำมาทบทวนและปรับปรุงในการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มในครั้งต่อไป

นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มก็เป็นส่วนช่วยให้การจัดโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มประสบความสำเร็จ ซึ่งจากการเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สมาชิกกลุ่มแสดงออกถึงความร่วมมือในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกของตนเอง สำหรับการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามความสมัครใจของผู้เข้าร่วมทุกคน อธิบายถึงลักษณะของการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ รายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ ระยะเวลาของการให้คำปรึกษาในแต่ละครั้ง และจำนวนครั้งของการให้คำปรึกษา ซึ่งนักเรียนทั้ง 8 คน ของกลุ่มทดลองมีความสนใจและตอบรับเข้าร่วมการให้คำปรึกษาด้วยความสมัครใจ ส่งผลทำให้โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มทุกครั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี สังเกตได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาอย่างตรงต่อเวลา การแสดงออกทั้งสีหน้า ท่าทาง การมีส่วนร่วมในการพูดคุย อภิปราย ซักถาม และมีความกระตือรือร้นในการตอบคำถามในสิ่งที่เรียนรู้ภายในกลุ่ม รักษาข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันภายในกลุ่มตลอดจนการรักษาความลับของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม และมีความตั้งใจในการทำใบงานประกอบกิจกรรมในแต่ละครั้ง

ลักษณะของความถี่ในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม และสถานที่ในการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้การให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มประสบความสำเร็จ โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้สมาชิกกลุ่มเข้ารับการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพ จำนวน 8 คน ดำเนินการให้คำปรึกษา ทั้งหมด 10 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง สอดคล้องกับ Jacobs, Masson, และ Harvill (2016) กล่าวว่า กลุ่มพัฒนาความเจริญงอกงามส่วนบุคคล กลุ่มให้ความช่วยเหลือ ควรมีสมาชิกกลุ่ม 5-8 คน หรืออย่างน้อยที่สุด 3 คน และมากที่สุดไม่เกิน 12 คน และสอดคล้องกับ Trotzer (2006) กล่าวว่า จำนวนครั้งที่นิยมใช้สำหรับการให้คำปรึกษาควรพบกันสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นเวลา 10-12 ครั้ง และใช้เวลาในการให้คำปรึกษา 1.30 -2 ชั่วโมง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

โปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หากผู้ที่สนใจต้องการนำโปรแกรมดังกล่าวไปใช้กับกลุ่มอื่น ๆ ควรมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะพื้นฐานของการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม รวมไปถึงบริบท สภาพแวดล้อม และความแตกต่างของสมาชิกกลุ่ม โดยปรับกิจกรรมและภาษา ให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามองค์ประกอบที่ศึกษาไว้ด้วยเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีวุฒิภาวะทางอาชีพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มกับการให้คำปรึกษากลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบูรณาการทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของโปรแกรมการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา อังกาบศรี. (2554). *การพัฒนาแบบวัดเจตคติและกลยุทธ์ด้านอาชีพและนำไปใช้ในการให้คำปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2555). *พัฒนาการอาชีพในองค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พัชรา วรแสง. (2546). *การศึกษาวุฒิภาวะด้านอาชีพของนักเรียนและการพัฒนาวุฒิภาวะด้านอาชีพของนักเรียนโดยการให้คำปรึกษาด้านอาชีพแบบกลุ่มตามแบบของจอห์น โอ ไคร์ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพบูลย์ บุญล้อม และวรกร ทรัพย์วิระพรรณ. (2555). การพัฒนาวุฒิภาวะทางอาชีพ ด้วยการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่ม สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา. *Journal of Education and Social Development*, 8(1), 47-60.
- ภมรพรรณ ยุระยาตร์. (2564). *ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษากลุ่มและจิตบำบัดกลุ่ม*. มหาสารคาม: อภิชาติ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2558). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลออ สมใจ. (2556). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Barch, J. L. (2011). *Comparison of the Level of Career Development Between Beginning, Practicum, and Graduating Counselor Education Students* (Doctoral dissertation). Duquesne University, Pittsburgh, PA.

- Corey, G. (2016). *Theory and practice of group Counseling* (9th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
- Jacobs, E. E., Masson, R. L., & Harvill, R. L. (2016). *Group Counseling: Strategies and Skills*. Boston, MA: Cengage Learning.
- Niles, S. G., & Harris-Bowlsbey, J. (2009). *Career Development Interventions in the 21st Century*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Sharf, R. S. (2013). *Applying career development theory to counseling* (6th ed.). USA: Books/Cole/Cengage Learning.
- Trotzer, J. P. (2006). *The Counselor And The Group*. England: Taylor& Francis.
- Zunker, V. G. (1990). *Career Counseling: Applied Concept of Life Planning* (3rd ed.). USA: Thompson Books.
-